

HET WOORD VAN DE WEEK

20e jaargang nr. 35 28 augustus 1967

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Ouders beslissen over geestelijke verzorging militaire dienst

Op 24 augustus l.l. publiceerde de dagbladpers onder bovengenoemde titel het volgende bericht:

„Met ingang van 1 september a.s. zullen ouders van jongens die voor de militaire dienst worden opgeroepen een formulier ontvangen waarop zij dienen mede te delen welke geestelijke verzorging zij voor hun zoon op prijs stellen: rooms-katholiek, protestants joods of humanistisch. De ouders kunnen de keuze ook aan hun zoon overlaten. Meerderjarige dienstplichtigen, moeten zelf een keuze doen evenals minderjarige beroepsmilitairen.

Men heeft zich in het leger tot nog toe altijd gebaseerd op gegevens van de burgerlijke stand, die vaak de traditionele godsdienst van een bepaalde familie vermelden, zonder dat deze met de huidige situatie kloppen.

Sinds drie jaar kan een jongeman die prijs stelde op humanistische geestelijke verzorging een verklaring inleveren bij zijn commandant. In de periode daarvoor werd men bij de legerpredikant ingedeeld, tenzij was komen vast te staan dat men r.k. was en derhalve onder de legeraalmoezenier diende te ressorteren.”

Men moet de gebeurtenissen na de 2e Wereldoorlog nauwkeurig hebben gevolgd om te weten welke strijd er nodig is geweest om tot dit resultaat te komen. Het is nog niet eens zoveel jaren geleden, dat een minister in de Tweede Kamer verklaarde niet overtuigd te zijn van de noodzakelijkheid van humanistische geestelijke verzorging in het leger. Dank zij een door het Humanistisch Thuisfront gehouden enquête, waaruit bleek dat toen reeds $\pm$ 6000 dienstplichtigen prijs stelden op de geestelijke verzorging van humanistische zijde, werd het de regering duidelijk en vanaf dit moment is het gegaan in de richting van volledige gelijkstelling.

Het woord is nu aan de dienstplichtige zelf. Laten wij hopen, dat hij van zijn recht een weloverwogen gebruik maakt. Het is voor velen van hen wellicht een vrij moeilijke keuze, omdat de traditie een belangrijke invloed heeft en het zich losmaken daarvan een zekere tijd van voorbereiding vergt. Maar nu wij zover zijn zal de militair ongetwijfeld zijn weg leren vinden en zal het o.i. ook voor de geestelijke verzorgers prettig zijn te weten, dat de jongeren, waarmee zij in gesprek komen, hun keuze zelf hebben bepaald. Wij gaan er daarbij vanuit, dat de ouders hun zoon zelf hebben laten kiezen. Wij menen dan ook, dat het een bijzonder goed besluit is geweest, dat zeker meer aandacht verdient, dan het gemiddelde krantenbericht waar-tussen wij het vonden.

Prof. dr. C. A. Mennicke,

„De tegenwoordige stand van het wijsgerig denken”

Dit boek bevat na een schets van de ontwikkeling van de filosofie, die erop gericht is vat te krijgen op de essentiële bedoeling van het wijsgerig denken, een proeve van een existentialistische levensbeschouwing, die duidelijk een humanistisch signatuur gedraagt.

163 blz., prijs f 5,50.

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, postbus 114 te Utrecht. Bij voorkeur te bestellen door storting of overschrijving op postgirorekening no.304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond Utrecht met vermelding van de titel van het boek op het giro-strookje.

Van de langste naar de kortste dag

Terwijl de langste dag, en voor velen van ons ook de vakantie, weer voorbij is, moet ik een praatje houden in een rubriek waar ik zelf de laatste maanden niet naar geluisterd heb. Ik ben wel onmiddellijk bij de oprichting, vlag na de oorlog, van het Humanistisch Verbond lid geworden en luisterde ook meestal naar de radiouitzending van het HV op zondagmorgen kwart voor tien, maar maandagavond-tien-over-half-acht, (twintig-over-tien is een uitzondering), dan ben ik nog niet veel verder dan afdragen; of, als ik faal in mijn huishoudelijke taak, de sportpagina, James Bond of Kronkel. Al deze profane bezigheden dan nog onderbroken door het spitsen van de oren of door een run-naar-boven, want de jongens hebben wel braaf beloofd dat ze zouden gaan slapen, maar voorlopig lijkt het meer op een volledige afbraak van roerende goederen.

U weet toch hoe het Humanistisch Verbond die uitzending op zondagmorgen is kwijtgeraakt? Bij de nieuwe zendtijdverdeling vorig jaar was men ons eenvoudig... vergeten! Twintig procent van ons volk is buitenkerkelijk maar na een traditie van twintig jaar durft men het niettemin aan, om het éne humanistische kwartiertje van de vierentwintig die er op Hilversum I en II op zondagmorgen zijn, te kapen.

Terwijl ik dit bedenken lees ik in de krant, dat onze Gereformeerde landgenoten in de grote steden in tien jaar tijd vijf en twintig procent van hun kerkbezoekers zijn kwijtgeraakt. Het zijn schokkende cijfers, zeker voor de om hun homogeniteit en ijver bekend staande Gereformeerden. Is er verband tussen het één en het ander, vraag je je dan af.

Direct verband is er stellig niet. De toename van de onkerkelijkheid heeft veel diepere oorzaken dan alleen maar het vergeten van andersdenkenden. Bovendien heb ik niet beweerd, dat de Gereformeerde de schuldigen zijn. Maar een indirect verband... ja, ik durf wel staande te houden dat deze tijd — denkt U ook eens aan de rassenonlusten in de Verenigde Staten — het eenvoudigweg niet meer gedooft je medemens te vergeten; ook niet, als die mensen er een andere huidskleur of een andere mening op na houden. Als je dat doet, dan betaal je het gelag, vroeg of laat.

Natuurlijk lopen wij met onze levensbeschouwing het zelfde gevaar; wij maken niet minder fouten dan een ander. Daarom deed het prettig aan van de beheerder van „de Ark”, het humanistisch vakantie- en conferentieoord te Nunspeet, te vernemen dat er in het zomerseizoen ook dáár bij de aanvang der maaltijden een ogenblik stilte wordt gevraagd. Zeer velen van de vakantieasten in „de Ark” zijn n.l. niet buitenkerkelijk, laat staan humanist, maar hervormd of rooms-katholiek. Het zou interessant zijn te weten waarom deze mensen nu juist naar een humanistisch vakantieoord gaan, maar het gebeurt nu eenmaal en daar wordt rekening mee gehouden. Naar verluidt is slechts één humanist daarom kwaad weggelopen. Hij pakte zijn biezen, hij nam het niet... Maar dit moet U dan maar beschouwen als de uitzondering die de regel van verdraagzaamheid bevestigt. Ik zei U toch al: wij maken óók fouten.

Weet U overigens, dat dit „ogenblikje stilte” een typisch vaderlands product is? In het internationale wereldje dat men in onze jeugherbergen wel aantreft kwam eens een buitenlandse student min of meer ontdaan naar de beheerder. Hij dacht dat in de jeugherbergen

élke jongere welkom was en dat men niet op een levensbeschouwelijk standpunt stond, maar nu had hij voor het eerst meegemaakt dat er massaal gebeden werd. Waarop de jeugherbergvader hem uitlegde dat hij slechts een ogenblik stilte had gevraagd. De student trok af, in diep gepeins verzonken over zoveel „double Dutch”...

De kortste dag is nog verre, we blijven liever nog even bij de vakantie, die voor de meeste kampeersers die in Nederland bleven dit jaar óók prettige herinneringen nalaat. Dat kamperen vertoont ook steeds weer nieuwe ontwikkelingen. De tijd dat alleen loopkevers en vliedervangers op een heel primitieve manier kampeerden is reeds lang voorbij. Persoonlijk geloof ik, dat niet in de eerste plaats de langere vakantie en het vakantiegeld het kamperen hebben veranderd, maar vooral de verstedelijking. Steeds meer gezinnen met kinderen wonen in flats, steeds minder kinderen hebben voldoende speelruimte. Een gezin, dat met kinderen op een flat woont, wil best naar buiten op een lang weekeind. Hoe méér flats, des te groter de vraag naar zomerhuisjes en tweede woningen. Deze tweede woning kan echter het probleem niet oplossen omdat zij te duur is voor het gemiddelde gezin en afhankelijk van bouwvergunning. In deze „markt” nu, paste precies de bungalowtent. In feite wordt de bungalowtent dan ook meestal gebruikt als een zomerhuisje en slechts weinigen trekken er mee van plaats tot plaats. De laatste ontwikkeling nu is die der vaste staanplaatsen. Voor bedragen die variëren van honderd tot zevenhonderd gulden zet men de bungalowtent of kampeerwagen vroeg in het voorjaar op een kampeerplaats neer en die blijft daar tot de herfst staan. Ieder weekeinde kan men dan met slechts wat handbagage naar dit zomerverblijf trekken.

In de korte, mobiele vakantie van de kampeerder-van-het-eerste-uur was speciale geestelijke verzorging niet opportuun. Maar hoe is dat, als op vele plaatsen in bos en duin ieder weekeinde honderden steeds weer dezelfde mensen neerstrijken? In het gunstigste geval raakt men er weliswaar niet uitgekeken op de zee of de hei, maar er ontstaat eenvoudig ook tijd en aandacht voor andere dingen. Meerdere kerkgenootschappen hebben dit allang begrepen en proberen op verschillende manieren aan de vraag te voldoen.

Waarom zou dit bij buitenkerkelijken anders liggen? Zou daar níét gesproken zijn over de moord nabij Doetinchem en over de rassenonlusten in Amerikaanse steden; om slechts een paar zaken te noemen die een mens gewoon niet naast zich neer kan leggen? Nu zijn er mensen, die zeggen dat zo'n gesprek niet georganiseerd hoeft te worden, dat het spontaan moet gebeuren en daar zit wel iets in. Maar of daarmee het probleem geheel als afgedaan beschouwd kan worden, dat is voor mij een vraag. Als ik de „spontane” reacties lees op het geval Doetinchem — en ik bedoel daarmee ettelijke ingezonden stukken in de kranten — waarin betoogd wordt dat er eigenlijk geen verschil bestaat tussen een psychopaat en een psychiater en dat er nu maar eens korte metten gemaakt moet worden met die geesteszieken, dan is dat allemaal misschien goed bedoeld, maar op zijn zachtst gezegd niet helemaal juist. Voor een doodgewone burger als ik zou het zeker zin hebben ook op een kampeerplaats dergelijke ingewikkelde problemen eens met een aantal on-

dogmatisch denkende mensen te bespreken; met een gerede kans dat er dan iemand aanwezig is die terzake-kundig is.

De vakantie is voorbij en de vraag of het Humanistisch Verbond ook gesprekken moet gaan organiseren op grote kampeercentra kan even terzijde gelegd; ook al is Uw reactie altijd welkom.

Maar een antwoord weet ik al en dát luidt: er is te weinig mankracht voor wéér een nieuwe taak; we zien het werk wel en we willen het wel aanpakken, maar we hebben al zovóél over-

hoop gehaald.

En daarom interesseert het me nu niet meer of U kampeert of níét kampeert; ik wend me nu tot U omdat U wellicht buitenkerkelijk bent en denkt en leeft als een humanist. In dat geval kan het Humanistisch Verbond U niet missen; er moet zovóél gebeuren en, al is de kortste dag nog verre, het is maar kort dag.

Vraagt U eens nadere inlichtingen, het adres is: Oudegracht 152, Utrecht.

W. v. d. Lecq

Kort kommentaar *Uitzending van 25 augustus.*

Euthanasie

Niet lang geleden heeft men zich in confessionele kringen weer eens bezig gehouden met de vraag of medici het leven steeds tot elke prijs moeten verlengen. Het is opvallend dat de artsen zelf op dit punt, ongeacht hun levensbeschouwing, ongeveer steeds hetzelfde denken. Elke arts weet dat het zijn plicht nooit kan zijn elk leven tot elke prijs, steeds, in alle omstandigheden gaande te houden. De arts moet niet proberen eigenmachtig tegen de natuur in, dat is tegen de bij ons leven behorende machten van ondergang, ziekte en dood, altijd het laatste woord te hebben.

Om de eenvoudige reden dat hij het laatste woord niet heeft en er onherroepelijk aan elk leven een einde komt. De arts behoort daarbij eerbiedig en barmhartig zijn patiënt te helpen en dat is iets anders dan met kunst- en vliegwerk, ongeacht leed en ellende, het lichaam van zijn patiënt in leven houden. Neen, hierover bestaat niet veel meningsverschil tussen artsen, tenzij dan door verschil in temperament, in kennis en ervaring.

Wanneer men dit punt op tafel brengt is het treffend dat leken hierover zo vaak wel tegen gestelde opvattingen lanceren. Menigmaal komt men mensen tegen die ernstig verdedigen, dat men idioten en ongeneeslijk krankzinnigen beter zou kunnen doden. Hoe gemakkelijk valt het deze lieden te spreken over „leefwaardigheid”, een groot woord. Wij denken dan aan mensen, die van hoogst belangrijke lichaamsdelen, zintuigen of waardevolle geestelijke vermogens beroofd zijn. Zo'n leven verdient de naam van leven niet meer, is hun redenering. Waarom zouden wij dat in stand houden?

Het is merkwaardig dat het vaak dezelfde mensen zijn, die zich met vlamrende verontwaardiging richten tegen de verruiming van de mogelijkheid tot het opwekken van abortus, en o, wonderlijke consequentie, die mensen, die vóór de doodstraf pleiten. Uit hun mond hoort men spreken over de eerbied voor het leven en over het leven dat de moeite van het in stand houden niet meer waard is. Hoe gevaarlijk dicht naderen we de gedachtenwereld van de oude Spartanen en, om dichter bij huis te blijven, de

wereld van het derde rijk.

Wie is in staat een oordeel uit te spreken over de waarde van een mensenleven? Welke normen wil men daarbij toepassen, hoe wil men aan kennis komen over het leven van een ander mens? Mag men afgaan op een façade van zelfbeklag, op een ogenschijnlijke leegheid, waarin, wie weet welke dromen en gevoelens een rol spelen? Mag men, en kan men vooruitlopen op situaties die kunnen veranderen en soms veranderen, wanneer we maar geduld opbrengen. En, waar haalt men de euvele hoogmoed vandaan dan beslissingen te nemen, vonnissen te vellen? Wie moet deze vonnissen uitvoeren? Men wil dat — zo lijkt het — graag aan de artsen overlaten. Zoals men vlot van hen verwacht dat zij abortus zullen opwekken, zo verwacht men van hen dat zij euthanasie zullen toepassen. Dezelfde artsen in wiens handen de zieke mens zich volstrekt veilig moet voelen, aan wie de wordende moeder de zorgen voor haar ongeboren kind toevertrouwt.

Er klopt hier iets niet in de publieke opinie. Men dringt de artsen werk op waarvoor zij niet opgeleid zijn, werk dat niet strookt met gevoelens, die hen er toe brachten dit vak te kiezen. Zeker, er zijn uitzonderlijke toestanden, waarin het lijden zó groot is, waar de uitzichten zó miserabel zijn en waar de arts zó verbonden is met het leven van een patiënt dat al zijn weerstanden verzwakken en weg kunnen vallen. Dan kan hij ertoe komen iets te doen wat zijn krachten feitelijk te boven gaat.

Iemand formuleerde dit eens treffend door te zeggen dat men zijn patiënt wel buitengewoon lief moet hebben om dit te kunnen doen. Het is dan ook niet toevallig dat de meeste gevallen van euthanasie die in ons land voor de rechter zijn gekomen, situaties betrof, waar een echtgeenoot, eventueel een familielid, door de arts geholpen werd. Dit valt echter geheel buiten de gewone praktijk en is ook niet op te vangen door een of andere wettelijke regeling. Dit zijn hoogte- of dieptepunten van het menselijk leven en daarmee kan de wetgever zich niet vruchtbaar bemoeien en hier kunnen commissies geen uitkomst brengen.

V. W. D. Schenk

uitzendingen van het humanistisch verbond

vrijdag 1 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II).

maandag 4 september 19.40 uur: J. Bijleveld: „Doe het zelf” (Hilv. I).

vrijdag 9 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II).

maandag 11 september 22.20 uur: A. Warburg: „Pappa, waarom gaan wij niet naar de kerk?” (Hilv. I).

TELEVISIEUITZENDING OP MAANDAG 11 SEPTEMBER

van 22.30 tot 22.45 uur: Nederland I „Mens in strijdkrachten”.

Naar aanleiding van het feit dat de humanistische geestelijke verzorging na een proefperiode van drie jaar, definitief in de strijdkrachten wordt opgenomen.

